

МИНТА, ИНИМЪ ШИ ЛИТЕРАТУРЪ.

№. 43.

ЛѢНІ, 25. ОКТОМВРІЕ.

1848.

Дрептрѣиле Ромънілор
кѣтрѣ

А N N A Л Т А П О А Р Т Ъ.

Цара поастрѣ ромънеаскъ нѣ фѣ нічі одатъ свѣпъсѣ къ сабіа, чі де възъ воеа са се рекъноскъ свѣт протекціа Търчілор. Ла апл 1393 пѣрїндіі пощріі дѣпъ че се лѣптаръ маі пѣлте вѣакърі пентрѣ іndependіа лор къ атътеа потоапе де пагіі варваре че се вѣрсаръ пе пѣмъпѣла пострѣ, възъндѣсе славі ші аменїпадіі тот де о датъ де згѣрї ші де тѣрчі, се дѣвоірѣ къ Мірчеа чел вѣтрѣн домнѣл лор чел вестїт, ші дѣмпрезнѣ дѣкінарѣ цара тѣрчілор къ фѣгъдѣндѣ ка сѣї ажѣте дѣрѣсвоїл че аваѣ къ згѣрїі.

Іатъ Хатї-Хатаїшо діп апл 1393 че ле дѣте свѣтапѣл Баїазет І. пореклїт Ілдерїм.

1. Прїп дѣпалта поастрѣ мїлостївїре; пої пе дѣвоїт ка цара де кѣрѣнд свѣпъсѣ прїп пѣтереа поастрѣ невѣрїтѣ, сѣ се кѣрѣвїаскъ дѣпъ дѣсѣшї леціле сале, шї ка Домнѣл церїі ромънеціі, сѣ аїѣѣ дрепѣл д'а фаче ресвоїѣ саѣ паче, шї ачела де віаѣ шї де морте асѣпра свѣпѣшїлор сѣї.

2. Тодї крѣцініі каре дѣвѣрѣдїшѣнд леѣеа лѣї Маомет вор трече іарѣшї дѣдївѣтрїле свѣпѣсе пѣтерїі поастрѣ дѣ Ца-

ра ромънеаскъ, шї діп поѣ се вор вѣрѣціпа, нѣ вор пѣтеа де лок а фїлѣаці дѣдѣрѣт, саѣ свѣпраді.

3. Тодї ачѣї ромъні каре вор терѣе дѣ вре о парте діп дівѣтрїле поастрѣ, вор фї скѣтїці де харачїѣ, шї де орї че алѣ капїтадіе.

4. Домнїі крѣцініі се вор адеѣе де Мітрополїт шї Боерї.

5. Дар пентрѣ ачѣастѣ маре мїлостївїре, шї фїїнд къ пої ам дѣскрїс п'ачест домн Раїа дѣ ліста челорлалці свѣпѣшї аї пострї, ачѣста ва фї дѣдаторат а пѣтї пе ап ла хаспаоа дѣпѣрѣтѣаскъ треї мїі ванї рошїі де царѣ, саѣ чїпчї сѣте де леї де арцінт де монѣда поастрѣ.

Дат дѣ Нікополе ла апл 795 лѣпа Ревїл еввел саѣ ла 1393, шї дѣскрїс дѣ архївіле дѣпѣрѣтѣці.

Ачѣст трактат прїп каре Цара дѣшї пѣстрѣазѣ дрепѣл деа се гѣверпа къ леціле сале, дрепѣл деа фаче ресвоїѣ саѣ паче, дрепѣл де ашї адеѣе пе капѣл падії, дѣдаторѣндѣсе нѣмаї ла во зшор трївѣт, нѣ поате фї прївїт дѣпъ дрепѣл діптелор (пѣатѣрїлор) алт фел де кѣт ка во тратат де протекціе; кѣчї дѣпъ о. вічѣїл кѣпоскѣт дѣ де овѣѣе дѣ Европа, о падіе каре нѣ е дѣ старе а се апѣра сїпѣрѣ де інсѣлт саѣ де асѣпрїре, поате

добънді протекція зпві стат маі пвтернік. Д'о ва добънді, дндаторъндсе пѣмаі ла оаре каре кондігіі, саѣ кіар къ плата зпві трівѣт спре реквондінгъ пентрѣ сігъранда че і се дѣ, ші дрептѣл д'а се гверпа дѣпъ кѣм дї плаче, ачеста есте пѣмаі зп трактат де протекціе каре пѣ аттінде свѣверанітатеа еі.

Ачест трактат днсъ пѣ діоѣ мѣлт: Ротъноіі іѣвеа преа мѣлт independence; еі жертѣсеръ преа мѣлт пентрѣ дѣнса ка съл поатъ сѣфері къ пѣчере, орі кът де несъпърътор ера. Търчіі днсъ маі дптъіі днчепъръ а пѣл пѣзі. Атѣчі о мѣлтъ че діоѣ о жмѣтате де секол репдчепѣ дптре ротъні ші Търчі. Сѣпт повада мѣ Мірчеа I., Влад III., Драгѣл, ші Влад V Цепеш, ротъноіі фѣкъръ мпнзоі де вітежіі, апъраръ цара лор певѣтвѣгъ де връжмаші, здравіръ дп маі мѣлте рѣндѣрі армателе лор ші ле гоніръ пѣпъ ла Andrianополе.

Ла 1460 domъл Влад възънд пѣмероаселе вірвінде але Търчілор, копріндепреа Константінополѣлші ші гроаза че пѣмеле лор рѣспѣндеа дп тоатъ Европа, сѣтѣзіндѣсе къ пополѣл, тріміссе депѣтаді ла Andrianополе ші дпкеіаръ зп трактат але кърві артіколе прінчіпале сѣпт ачестеа.

Арт. I. Сѣлтапѣл пріітедѣ ші сѣ леагъ пентрѣ дѣнсѣл ші пентрѣ зртѣторіі сеі а протѣде Цара ромѣнеаскъ, ші а авѣра дппротіва орі кърві връжмаш, печерѣод алт чева фѣрѣ пѣмаі свѣремація асѣпра свѣверанітѣдіі ачестеі дері, аі кѣріа Воевозі вор фі даторі а пѣлті дпналтеі Порді зп трівѣт де зече міі галвені.*)

*) Ачест трівѣт се пѣстрѣ мерѣ дп дрепт де

Арт. II. дп фіекаре ап зп слѣжваш ал Пордіі ва вені дп Цара ромѣнеаскъ ка съ пріітеаскъ трівѣтѣл ші ва фі дпсодіт ла дптоарчереа са къ зп слѣжваш ал Воеводѣлші пѣпъ ла Ціврдііѣ, знде діп поѣ се ва пѣтѣра сѣта датъ, ші се ва да о а доа дпкредінгаре де пріітіре; апоі кънд се ва трече діпколо де Дѣнѣре, Цара пѣ ва маі фі респѣнзѣтоаре де орі че се ва дптъмпла.

Арт. III. Дпналта Поартъ пѣ се ва аместека дптрѣ німік дп адміністрадіа локалъ а цѣрі, ші нічі зп Търк пѣ ва авеа вое а вені дп Цара ромѣнеаскъ фѣрѣ прічіпъ дпведератъ.

Арт. IV. Воевозіі вор зрѣта а фі алаші де Мітрополіт, Епіскопі, воері ші адеѣреа мѣ ва фі реквѣскътъ де Поартъ.

Арт. V. Надіа ротълъ ва зрѣта а се възѣра де лібертатеа д'аші да леѣі, ші Воевозіі вор авеа дрептѣл де віадъ ші де моарте асѣпра сѣпѣшілор лор, прѣкъм ачела деа фаче паче ші ресвоіѣ, фѣрѣ а фі сѣпѣші, пентрѣ нічі зпѣл діп ачесте акте ла vro респѣндере кътре дпналта поартъ.

Арт. VI. Дпналта Поартъ фѣгѣдѣще д'а пѣ словозі нічі одатъ врѣи ферѣмаш дѣпъ черереа вре зпві сѣпѣс ротън, пентрѣ прічівіле сале дп Цара ромѣнеаскъ, де орі че фел вор фі, ші деа пѣші лѣ

ші дп фапѣ се лѣа дндоіт ші дппѣтріт. Пріп Сепедѣл сѣлтапѣлші де ла 16 Окт. 1783 се хотѣрѣ съ фіе статорнік де 437,500 леі. Ачеста се хотѣрѣ ші де трактатѣла де Andrianополе; іар дп зртѣ конвендіа де ла Петерсѣврг зрѣкъ трівѣтѣл ла 2,000,000 леі тѣрчеші саѣ 1,400,000 леі де Цара ромѣнеаскъ.

дрептѣла de а кета ла Констанѳинопол, саѣ дп орї че алтѣ парте dın дїнзѣрїле тѣрчедїї, зп свѣс ромѣн свѣт орї че прїчїнѣїре.

Арт. VII. Дака зп тѣрк аре зп процес дп Цара ромѣнеаскѣ ка зп свѣс ал ачестїї дѣрї, прїчина лѣї се ва черчета шї хотѣрѣ de Дїванѣла ромѣнеск дѣпѣ лецїле локѣлї.

Арт. VIII. Тодї негѣдѣторїї Тѣрчї че вор венї дотрачеастѣ царѣ спре а кѣмпѣра саѣ вїнде тѣрѣрї, вор тревѣї сѣ факѣ кѣпоскѣт авторїтѣдїмор локале времѣа кѣт вор зѣвовї, шї тревѣе сѣ плече дїдатеѣ че ачеастѣ време се ва сѣршї.

Арт. IX. Нічї зп Тѣркѣ пѣ поате лѣа кѣ сїне зпѣла саѣ маї тѣлте слѣдї пѣскѣте dїн Цара ромѣнеаскѣ; de орї че сексѣ ар фї, шї нічї о москее тѣрчѣаскѣ сѣ пѣ се афле дп нічї о парте а пѣшѣпѣлѣї ромѣнеск.

Ачест трактат нефїїнд нічї лѣсат дп вїтаре: нічї рашплассат прїотрѣалѣла маї пѣоѣ, есте дпкѣ дп тѣрїе, шї асѣзї, шї сїнгѣр пѣмаї, хотѣраше рапортѣрїле дѣрїї кѣ дпалта Поартѣ. Ел асїгѣреазѣ по пѣлѣлѣї дрептѣла de ашї да лецї, дрептѣла de а фаче ресвоїѣ шї паче; прїа зрмаре пѣ поате фї прївїт ка зп трактат de св. пѣлере, чї пѣмаї ка зп трактат de протекдїе, ка о аліанцѣ негалѣ, кѣчї свѣрпмадїа каре есте пѣмаї зп дрепт de олоаре, шї трївѣтѣла, сїнгѣрїле дрептѣрї че аре Поарта, пѣ атїнг дотрѣ нїмїк свѣранїтаѣа падїеї ромѣне. Асѣфел прївѣск ачест трактат тодї пѣвлїчїдїї Ебропеї.

„Дака се респекѣеазѣ Історїа, зїче дпвѣдатѣла пѣвлїчїст Мартанс, дака се пѣстрѣазѣ дпделѣсѣла трактателор дѣ пѣ кѣвїотѣле лор, апої есте дпведерат

кѣ пѣмаї ла 1460 дпалта Поартѣ дпчѣпѣ а фї тот деодатеѣ шї протектрїдѣ шї свѣзеранѣ; кѣ Цара ромѣнеаскѣ пѣ фост нїчї одатеѣ їнкорпоратеѣ (дотрѣпатеѣ); кѣ еа пѣа пердѣт нїчї одатеѣ карактерѣла ессенцїал ал свѣранїтѣдїї сале; кѣ статѣла, дп чеѣа че прївѣще Констанѳїа шї Гѣвернѣла сѣѣ дїн лѣзѣтрѣ, паре а прїїмї лецїї дела нїмїнї; кѣ свѣранїтатеа са пѣ поате фї атїнсѣ кѣчї дї лїпсѣше оарекаре дрептѣрї, dїн ачеле че фак парте dїн дрептѣла пѣвлїк; кѣ еа пѣ е датоаре а рекѣпоашѣ асѣпрѣї о пѣтере лецѣїтоаре стрѣїнѣ. Цара ромѣнеаскѣ пѣ са дпвоїта пѣлѣї зп трївѣт шї а сѣфѣрї ка Поарта сѣ аїѣ зп дрепт de свѣрпмадїе фѣрѣ пѣмаї ка сѣ пѣ дпчѣтезе а фї зп стат свѣверан. Цара ромѣнеаскѣ есте зп стат свѣверан шї зп трактат de протекдїе, зп трївѣт, о аліанцѣ непотрївїтѣ шї кїар свѣрпмадїа (дака есте зп дрепт de нїте дп Ебропа) пѣї пот лѣа свѣранїтатеа кѣнд еа аре дрептѣла d'a се гѣверна, d'ашї да лецї, de а фаче трактате de паче шї ресвоїѣ, шї дпкѣ de а фї репрезентатеѣ dїн афарѣ.“

„Он алт пѣвлїчїстѣ Vattel, дп дрептѣла сѣѣ ал Цїтелор, зїче: „Он стат слав каре, пѣнтрѣ сїгѣранда лѣї се пѣне свѣт протекдїа алѣїа маї пѣтернїк шї се дпдаторѣазѣ спре рекѣпошїїнцѣ ла маї тѣлте даторїнде еквївалѣнд ачеастѣ протекдїе, фѣрѣ дпсѣ а се деспоїа de дрептѣла de а се гѣверна, пѣ дпчѣтеазѣ пѣнтрѣ ачѣаста de а фаче фїгѣра дотрѣ статѣрїле свѣране, че пѣ рекѣпоскѣ алте лецї фѣрѣ пѣмаї дрептѣла цїтелор: шї зп трївѣт пѣлѣїт de зп стат ла о пѣтере стрѣїнѣ de шї мїкшорѣвѣз пѣгїн демнїтатеа са, фїїнд ка о тѣртѣрїсїре а слѣвїчїлѣї

сапе, дар тот пѣстреазъ свѣранитатеа са да дотрециме.“

Ачесте доъ трактате де ла 1393 ши 1460, че маї пѣ зрїт се конпрїнеръ сѣпт пѣтїреа де Капїтвладїї але цѣрїї, фѣръ терѣй реквоскѣте ши дѣтѣрїте де кѣтре дѣпалта Поартѣ прїп маї шѣлте хатїшерїфѣрї. Еле сѣпт реквоскѣте дѣсѣнї ши де трактателе Рѣсіеї кѣ Поарта де ши ачестеа пѣ пот лега дѣтрѣ нїмїк пе ромѣнї; кѣчї Рѣсіеа фїнд пѣмаї о кѣзашѣ а дрептѣрїмор дѣрїї, пѣ пѣтеа тра-та пѣтрѣ пої ши да пѣтелѣ пострѣ. Астфел арт. 5 ал трактатѣлѣ де Андриано-пол зїче: „Прїодїпателе дѣрїї Ромѣнѣщї ши а Молдавїеї фїнд ашезате прїптр'о капїтвладїе сѣпт свѣранитатеа дѣпалтеї Пордї ши Рѣсіа кѣзшївїнд просперїтатеа лор се дѣцелеце кѣ еле вор пѣстра тоате прївїлеціѣрїле ши скѣтїрїле че лї са акор-дат саѣ прїп капїтвладїїле лор, саѣ прїп трактателе дѣкеате дѣтре амвеле кѣрдї дѣпѣрътещї; саѣ прїп хатїшерїфѣрї дате да деосевїте времї. Прїп зѣтаре еле се вор вѣкѣра де лївера пѣзїре а релїціеї лор, д'о сїгѣрандѣ десѣвѣршїтѣ, д'о ад-мїнїстраціе націоналѣ ши дѣdependentѣ, ши де о дѣтреагѣ лїбертате де комерд.“

Шї дѣтр'алт артїкол се зїче асеме-неа: „Осподарїї вор регѣла лївер тоате тревїле дїп лѣзѣтрѣ а провїндїїмор лор сѣѣтвїндѣсе кѣ адѣвѣрїле лор респектїве, фѣръ дѣсѣ а пѣтеа сѣ адѣкѣ нїчї о вѣ-тѣтаре ла дрептѣрїле кѣзшївїте амвелор дѣрї прїо хатїшерїфѣрї, ши пѣ вор фї тѣр-вѣрате да адмїнїстраціа дїп лѣзѣтрѣ прїп нїчї о порѣкѣк дѣпотрївїтоаре ачелор дрептѣрї.“ Аша дар дѣпѣ глѣсѣїреа трак-

тателор поастрѣ кѣ Поарта, дѣпѣ дреп-тѣл цїнтелор ши кїар дѣпѣ трактателе Рѣсіеї кѣ Поарта, пополѣл ромѣн дѣшї а пѣстрат тот д'авна дрептѣл сѣѣ де Сѣ-веран. Дрептѣл М. с. Сѣлтанѣлзї да ца-ра поастрѣ сѣѣ пѣмаї да трївѣтѣл хотѣ-рѣт че сѣптем даторї аї плѣтї да фїе-каре ап, ши да дрептѣл де сѣпремацие адекѣ дрептѣл де а дѣтѣрї пе домѣл алес де Царѣ де а фї прївїт ка зѣ маї таре ал дѣрїї, пѣ дѣсѣ ши де а порѣнчї да царѣ.

Ачестеа сѣпт, форадї ромѣнї, дреп-тѣрїле пѣстрѣ. Пѣрїндїї пощрїї аз вѣрѣат преціосѣл лор сѣѣце пѣтрѣ а нї ле лѣ-са де моцѣнїре ши даторїеа поастрѣ есте а ле пѣстра кѣ ачѣешї пѣтере пѣтрѣ фїїї пощрїї. Тїмпѣл п'а венїт ка сѣ до-вѣндїм о іndependingѣ авсолѣтѣ. Посїціеа поастрѣ полїтїкѣ дѣпѣ трактате есте дѣ-кѣ вѣпѣ, пѣмаї трѣвѣе а фї пѣзїтѣ де дѣпалта Поартѣ, а фї спрїжїнїтѣ кѣ ста-торнїціе де пої. Сѣ пѣ зїтѣм кѣ септем даторї а апѣра націоналїтатеа ши дреп-тѣрїле пѣстрѣ, де вом фї невоїдї, кїар вѣрѣанд сѣѣцеле пострѣ. Де вом кѣдеа да ачѣастѣ лѣптѣ сѣѣптѣ, сѣ кѣдем дѣ-каї вѣрѣѣтѣще астфел кѣтм а трїт пѣ-рїндїї пощрїї; ши ка дѣлшїї сѣ стрїгѣтм: маї вїне Цара пѣстрѣ сѣ се пре-факѣ дѣтрѣн дѣтїнс торѣнт, пѣмаї сѣ рѣшѣїе тот Цара ро-мѣнїмор.

Н. Бѣлческѣ.

Дѣпреціѣвѣрїї неащептате пе сїлїрѣ а да астѣдате пѣмаї о жѣтѣтате коалѣ дїн Фоїе.

Рѣдакѣїа.